

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

**Додержання права
людини на безпечне довкілля**

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

Стаття 50 Конституції України гарантує кожному право:

- на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди
- вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

- ❖ Відповідно до статті 101 Конституції України **парламентський контроль** за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції на постійній основі здійснює

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Сферою застосування Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» є відносини, що виникають при реалізації прав і свобод людини і громадянина між **громадянином** України, незалежно від місця його перебування, іноземцем чи особою без громадянства, які перебувають на території України, та **органами державної влади, органами місцевого самоврядування** та їх посадовими і службовими особами.

Діяльність Уповноваженого **доповнює** існуючі засоби захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина, **не відмінняє** їх і **не тягне** перегляду компетенції державних органів, які забезпечують захист і поновлення порушених прав і свобод.

Уповноважений **не розглядає** тих звернень, які розглядаються **судами**, зупиняє вже розпочатий розгляд, якщо заінтересована особа подала позов, заяву або скаргу до суду.

Про порушення прав можна звернутися до Уповноваженого **протягом року**, але не більше **двох**, після виявлення порушення прав і свобод людини і громадянина за захистом своїх прав.

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

Національні та міжнародні нормативно-правові акти у сфері охорони навколишнього природного середовища та екологічних прав людини

✓ Національні нормативно-правові акти

- Конституція України
- Закон «Про охорону навколишнього природного середовища»
- Водний кодекс України, Лісовий кодекс України, Земельний кодекс України
- Закон України «Про охорону атмосферного повітря»
- Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»
- Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»
- тощо

✓ Міжнародні документи

- Орхуська конвенція (ратифіковано Законом N 832-XIV від 06 липня 1999 року)
- Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані (ратифіковано Президією Верховної Ради Української РСР 13 травня 1980 року)
- Конвенція про охорону біологічного різноманіття (ратифіковано 29 листопада 1994 року)
- Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (ратифіковано Законом N 1430-IV від 04 лютого 2004 року)
- тощо

Орхуська конвенція

- ❖ Екологічні права громадян, їх становлення та розвиток є одним із пріоритетів діяльності міжнародної спільноти.
- ❖ Яскравим прикладом є Конвенція Європейської Економічної Комісії ООН «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля», що була прийнята і підписана Україною 25 червня 1998 р. у м. Орхусі (Данія).

! Україна стала однією з перших держав, що підписала цю Конвенцію.

➤ **3** основні екологічні права відповідно до Орхуської конвенції

• доступ до екологічної інформації

• участь у процесі прийняття рішень

• доступ до правосуддя

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

(відповідно до статті 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»)

КОЖЕН ГРОМАДЯНИН МАЄ ПРАВО НА:

- безпечне для життя та здоров'я довкілля;
- участь в обговоренні та внесення пропозицій **до нормативно-правових актів** та до уповноважених органів щодо пропозицій з розміщення, будівництва, реконструкції об'єктів, які негативно впливають на довкілля;
- участь у розробці та здійсненні природоохоронних заходів;
- використання природних ресурсів;
- об'єднання в громадські природоохоронні формування;
- **участь у громадських обговореннях з питань впливу планованої діяльності на довкілля;**
- доступ до інформації про стан довкілля;
- отримання екологічної освіти;
- подання позовів **до суду** про відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище;
- оскарження **у судовому порядку** рішень, **дій або бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб** щодо порушення екологічних прав громадян у порядку, передбаченому законом;
- **участь у процесі здійснення стратегічної екологічної оцінки.**

ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН

у сфері охорони навколишнього природного середовища

► (відповідно до статті 12 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»)

берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства

здійснювати діяльність з додержанням вимог екологічної безпеки, інших екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів

не порушувати екологічні права і законні інтереси інших суб'єктів

вносити штрафи за екологічні правопорушення

компенсувати шкоду, заподіяну забрудненням та іншим негативним впливом на навколишнє природне середовище

Громадяни України зобов'язані виконувати й інші обов'язки у галузі охорони навколишнього природного середовища відповідно до законів України

Відповідно до статті 72 Закону України «Про охорону навколишнього середовища» іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи зобов'язані на території України **додержуватись** вимог цього Закону, інших законодавчих актів у галузі охорони навколишнього природного середовища та несуть відповідальність за їх порушення відповідно до законодавства України.

ПРАВО ВІЛЬНОГО ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАН ДОВКІЛЛЯ

Право на екологічну інформацію (або право вільного доступу до інформації про стан довкілля) є складовою конституційного права на безпечне для життя та здоров'я довкілля та закріплено у:

- *статті 50 Конституції України;*
- *статті 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»;*
- *Орхуській конвенції.*

Відповідно до статті 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» **право громадян на одержання екологічної інформації** розглядається як **вільний доступ до інформації про стан навколишнього середовища та вільне отримання, використання, поширення та збереження такої інформації, за винятком обмежень, встановлених законом.**

Інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація)

(за визначенням Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»)

це будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про:

- стан навколишнього природного середовища чи його об'єктів – землі, вод, надр, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та рівні їх забруднення;
- біологічне різноманіття і його компоненти, включаючи генетично видозмінені організми та їх взаємодію із об'єктами навколишнього природного середовища;
- джерела, фактори, матеріали, речовини, продукцію, енергію, фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання, радіацію), які впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей;
- загрозу виникнення і причини надзвичайних екологічних ситуацій, результати ліквідації цих явищ, рекомендації щодо заходів, спрямованих на зменшення їх негативного впливу на природні об'єкти та здоров'я людей;
- екологічні прогнози, плани і програми, заходи, в тому числі адміністративні, державну екологічну політику, законодавство про охорону навколишнього природного середовища;
- витрати, пов'язані із здійсненням природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища, інших джерел фінансування, економічний аналіз, проведений у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля.

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

Основні джерела екологічної інформації:

дані моніторингу довкілля, кадастрів природних ресурсів, реєстри, автоматизовані бази даних, архіви, а також довідки, що видаються уповноваженими на те органами державної влади, органами місцевого самоврядування, окремими посадовими особами.

Доступ до екологічної інформації здійснюється в порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації».

- ✓ Запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту.
- ✓ Запит на інформацію може бути індивідуальним або колективним.
- ✓ Запити можуть подаватися в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача.
- ✓ Письмовий запит подається в довільній формі.

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

Запит на інформацію має містити:

- 1) ім'я (найменування) запитувача, поштову адресу або адресу електронної пошти, а також номер засобу зв'язку, якщо такий є;
  - 2) загальний опис інформації або вид, назву, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит, якщо запитувачу це відомо;
  - 3) підпис і дату за умови подання запиту в письмовій формі.
- З метою спрощення процедури оформлення письмових запитів на інформацію особа може подавати запит шляхом **заповнення відповідних форм запитів на інформацію**, які можна отримати в розпорядника інформації та на офіційному веб-сайті відповідного розпорядника.
- Зазначені форми мають містити стислу інструкцію щодо процедури подання запиту на інформацію, її отримання тощо.
- На запити щодо стану довкілля, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних подій, що сталися або можуть статись і загрожують безпеці громадян, відповідь має бути надана не пізніше **48 годин** з дня отримання запиту.

Розпорядниками інформації, які зобов'язані оприлюднювати та надавати за запитами на інформацію, є:

суб'єкти владних повноважень (органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання)

суб'єкти господарювання, які володіють інформацією про стан довкілля, інформацією про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або можуть статися і загрожують здоров'ю та безпеці громадян.

Корисним інструментом для отримання екологічної інформації та здійснення громадськістю контролю у сфері охорони довкілля є [Інспекційний портал inspections.gov.ua](http://inspections.gov.ua).

Зазначений ресурс містить багато важливої інформації, зокрема відомості про заходи державного нагляду (контролю), їх результати, плани комплексних заходів державного контролю на майбутній період.

Також джерелом інформації про стан довкілля є: Публічна кадастрова карта, Єдиний реєстр з оцінки впливу на довкілля, портал «Моніторинг та екологічна оцінка водних ресурсів України» ДАВР України тощо.

!!! ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ ОКРЕМІ РЕСУРСИ МОЖУТЬ ПРАЦЮВАТИ В РЕЖИМІ ОБМЕЖЕНОГО ДОСТУПУ.

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

До кого звертатись, якщо Ваші екологічні права порушено

- ❖ **Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України – центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.**
- ❖ **Місцеві ради, які несуть відповідальність за стан навколишнього природного середовища на своїй території і в межах своєї компетенції.**
- ❖ **Місцеві органи виконавчої влади (державні адміністрації) – забезпечують реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.**
- ❖ **Державна екологічна інспекція України (та її територіальні органи) – здійснює державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.**
- ❖ **Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів – виконання функцій, зокрема щодо реалізації державної політики у галузях санітарного законодавства, санітарного та епідемічного благополуччя населення та контролю факторів середовища життєдіяльності людини, що мають шкідливий вплив на здоров'я населення.**